

О. В. Прієшкіна

*Заслужений юрист України, д.ю.н., проф., професор
кафедри конституційного права та правосуддя,
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*

**ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
ПРАВОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

З набуттям Україною незалежності, утвердженням повноцінного членства в Організації Об'єднаних Націй та визначенням

євроінтеграційного курсу розвитку у якості пріоритетного, намічено орієнтири щодо подальшого процесу демократизації в країні, визначено юридичні зобов'язання України відносно членів європейської спільноти.

Саме ці процеси впливають на національну правову систему України та її зусилля подолати кризові явища та процеси, які виникають в громадянському суспільстві.

В цьому відношенні велике значення має підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, під впливом якої будується українська правова політика, яка потребує своєї структурної модернізації та вдосконалення.

Слід відзначити, що державна правова політика Української держави бере свій початок з прийняттям Верховною Радою України Декларації про державний суверенітет 16 липня 1990 р. та Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р., яким проголошено створення незалежної самостійної держави Україна.

Реалізація суверенітету сучасної держави пов'язана наднаціональними відносинами, зумовленими членство у різноманітних міжнародних організаціях та об'єднаннях, а сама практика використання європейськими державами інструменту Європейського застереження доводить, що саме цей інструмент необхідно використати для конституційного оформлення вступу України до міждержавних об'єднань[1].

Особливо важливою подією для формування правової політики України стало прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. на V сесії Верховної Ради України. Саме ст. 1 Конституції України

закріпила основні положення правової політики держави, а саме те, що Україна є суверенною та незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою[2].

Крім того, для правової політики України велике значення має курс на євроінтеграцію до ЄС, що було сформовано Постановою Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. «Про основні напрямки зовнішньої політики України[3]. 14 червня 1996 р. між Україною та ЄС підписано Угоду про партнерство та співробітництво, на основі якої було затверджено Стратегію інтеграції України до ЄС відповідно до Указу Президента України від 11 червня 1998 р. [4], а також Програму інтеграції України до ЄС, затвердженої Указом Президента від 14 вересня 2000 [5]. Таким чином, саме європейський вибір України істотним чином вплинув на процес побудови правової політики України.

Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. №501/2015 затверджено Національну Стратегію у сфері прав людини, згідно якої імплементація Стратегії забезпечується спільними діями державних органів, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва у Європі та інших міжнародних організацій.

Особливого значення розуміння проблеми суверенітету набуває у взаємодії держави та міжнародних організацій при вирішенні тих чи інших питань загальнолюдського характеру. Крім того, Україна як суверенна держава та суб'єкт міжнародно-правових відносин проводить свою власну зовнішню політику, що визначається багатьма факторами, які включають рівень соціально-економічного і

суспільно-політичного розвитку, географічне положення, національно-історичні традиції, телеологічні доміанти та потреби забезпечення суверенітету та безпеки держави. Саме реальні інтереси, безпека, територіальна цілісність виступають як головний рушійний фактор зовнішньополітичної діяльності держави, формування та реалізація нею розгалуженої системи міжнародних відносин [6].

Водночас варто відзначити, що метою правової політики в Україні є побудова громадського суспільства та правової держави. Правова політика України будується на відповідних принципах Конституції України, розробляється Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Конституційним Судом, Міністерством юстиції та іншими органами державної влади. Правову політику України відображено в законах, постановах, указах та інших нормативно-правових актах, але сам термін «правова політика» в них не вживається.

Під правовою політикою держави слід розуміти правову програму її діяльності, що ґрунтується на системі сучасних правових цінностей, принципів, теорій та концепцій та направлена на вдосконалення правової системи, проведення правових реформ, підтримання правопорядку, забезпечення прав, обов'язків та відповідальності держави.

Так, вчений В. Селіванов стверджував, що правова політика в широкому розумінні – це та сама державна політика організації і управління сукупності сфер суспільних відносин задля досягнення на основі легітимних засобів загального блага, задоволення публічних інтересів, вирішення певних конкретних завдань, зумовлених

реальними актуальними загальносуспільними, публічними потребами й інтересами. Термін «правова політика» означає певний окремий напрям державної діяльності, спрямованої на управління процесами правового розвитку країни, підтримання і подальшого упорядкування правового буття, тобто йдеться про політику у вузькому (спеціальному) розумінні слова [7].

Українські вчені О. Н. Ярмиш та О. М. Руднєва під правовою політикою розуміють продукт діяльності не лише держави, але й структур громадянського суспільства [8].

Варто відзначити, що засади внутрішньої політики України в області розбудови державності місцевого самоврядування, формуванні інститутів громадянського суспільства, національної безпеки та оборони, а також засади зовнішньої політики України містяться в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України» [9].

На думку українського вченого В. Я. Тація, перед Україною стоїть задача побудова правової держави, що передбачає розроблення та реалізацію державної правової політики за чотирма основними напрямками:

- законотворчість;
- політика у сфері правозастосовної діяльності й нагляду за виконанням законів та інших нормативних актів;
- політика у сфері кадрового забезпечення правових реформ, перш за все, правоохоронних органів;
- політика у сфері правового виконання [10].

На жаль, в Україні ще не затверджено Концепцію правової політики, адже кожна політика держави передбачає наявність такої концепції.

Нині надзвичайно особливого значення для оновлення та вдосконалення української державності має конституційно-правова політика, оскільки процеси європейської інтеграції України співпали з процесами будування міжнародно-правової політики в контексті правової глобалізації.

З набуттям Україною незалежності, посилення її ролі як повноправного члена Організації Об'єднаних Націй, вступом її до Ради Європи, активізацією участі в діяльності ряду міжнародних організацій, ратифікацією актів про права людини, а також заявленою європейсько-атлантичною перспективою держави щодо вступу в Європейський Союз і НАТО намічено орієнтири щодо подальшого процесу демократизації в країні.

Саме в цих умовах дедалі більшого значення набувають міжнародно-правові аспекти засад конституційного ладу України, а також практичні аспекти його функціонування в контексті світової глобалізації [11].

Таким чином, в умовах євроінтеграції та правової глобалізації Українській державі необхідне наближення правової системи та правової політики держави до міжнародних та європейських стандартів, що відображено в Основному Законі держави. Саме з цією метою необхідна реалізація правової політики України як планомірної діяльності органів державної влади у сфері правового регулювання та розроблення відповідної концепції.

У зв'язку з посиленням значення глобалізації та євроінтеграції все більше уваги у правовій доктрині приділяється питанню трансформації суб'єктно-об'єктного складу міжнародного права та необхідності внесення змін, доповнень та нововведень у його систему.

Список використаної літератури

1. Ковтун В.І. Питання конституційного забезпечення міжнародної інтеграційної політики в Україні. Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., присвяч. 100-річчю від дня народження проф. Стрельцова Л. М., м. Одеса, 26 жовт. 2018 р. Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 148.

2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. №=254к/96 – ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.

3. Про основні напрямки зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993. Постанова втратила чинність на підставі Закону №2411-VI(2411-17) від 01.07.2010. ВВР. 2010. №40. Ст. 527.
URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012.

4. Стратегія інтеграції України до ЄС відповідно до Указу Президента України від 11.06.1998. Указ втратив чинність на підставі Указу Президента №398/2015(398/2015) від 07.07.2015.
URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98>.

5. Програма інтеграції України до ЄС, затвердженого Указом Президента від 14.09.2000. Указ втратив чинність на підставі Указу

Президента №398/2015(398/2015) від 07.07.2015.
URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1072/2000>.

6.Прієшкіна О.В. Міжнародно-правові аспекти засад конституційного ладу України. Інтегративне право в умовах глобальних процесів: конституційні та методологічні підходи. За ред. д. ю. н., проф., Заслуженого юриста України Ю. О. Волошина. О. : Фенікс, 2015. С. 139.

7.Селіванов В. Правова політика України. *Право України*. 2001. №12. С. 9.

8.Ярмиш О.Н., Руднєва О.М. Правова політика України: стан, проблеми концептуалізації та підвищення ефективності (аналітична доповідь). *Правова політика України: концептуальні засади та механізм формування*: Зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 груд. 2013 р.). К. : НІСД, 2013.160с.

9.Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 №2411-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, №40, ст. 527.

10.Тація В.Я. Проблеми формування правової політики в Україні. *Вісник АПрН України*. 1994. №2. С.3-13

11.Прієшкіна О.В. Політико-правова теорія державного суверенітету в умовах глобалізації та євроінтеграції. *Правова держава*. 2022. №45. С. 12.